

سوال

شروط مسح بر پاپوش و ادله‌ی آن چیست؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

مسح بر خُفَّین (پاپوش) چهار شرط دارد:

شرط اول: باید پاپوش را با وضو پوشیده باشد، زیرا رسول الله ﷺ خطاب به مغیره بن شعبه فرمود: **آن را رها کن زیرا در حال وضو به پایش کرده‌ام.**

شرط دوم: اینکه پاپوش یا جوراب پاک باشد و در صورت نجس بودن مسح بر آن جایز نیست، به دلیل آنکه رسول الله ﷺ روزی در حال نماز با یارانش بود و کفش‌هایش را به پا داشت که ناگهان در حین نماز آن را از پایش بیرون آورد و سپس به اصحابش گفت که جبرئیل او را از نجس بودن آن آگاه ساخته. به روایت احمد در مسند از حدیث ابوسعید خدری رضی الله عنه. این حدیث دال بر آن است که نماز در چیز نجس جایز نیست و اگر نجس با چیزی مسح شود آن را نجس خواهد کرد بنابراین نمی‌تواند پاک کننده باشد.

شرط سوم: مسح پاپوش یا جوراب باید برای وضو باشد نه برای جنابت یا چیزی که غسل را واجب می‌کند. دلیل آن حدیث صفوان بن عَسَّال رضی الله عنه هست که گفت: رسول الله ﷺ به ما دستور داد که اگر در حال سفر هستیم پاپوش‌های خود را به مدت سه شبانه روز از پا در نیاوریم مگر بر اثر جنابت، بلکه [حکم آن] برای قضای حاجت و خواب است. به روایت احمد از حدیث صفوان بن عسال رضی الله عنه در مسند. بنابراین مسح پاپوش تنها برای حدث اصغر (بی‌وضویی) جایز است نه در حدث اکبر (جنابت).

شرط چهارم: مسح باید در مدتی باشد که شرع تعیین کرده یعنی یک شبانه‌روز برای مقیم و سه شبانه‌روز برای مسافر، به دلیل حدیث علی بن ابی‌طالب رضی الله عنه که گفت: پیامبر ﷺ برای مقیم یک شبانه‌روز و برای مسافر سه شبانه‌روز قرار داد؛ یعنی در مسح بر پاپوش. به روایت مسلم

این مدت از اولین مسح بر پاپوش بعد از بی‌وضویی شروع می‌شود و برای مقیم پس از بیست و چهار ساعت و برای مسافر

پس از گذشت ۷۲ ساعت به پایان می‌رسد. یعنی اگر فرض کنیم که شخصی برای نماز صبح روز سه شنبه وضو گرفته و [پاپوش خود را به پا کرده و] با وضو بوده تا آنکه نماز عشاء شب چهارشنبه را خوانده و سپس خوابیده و برای نماز صبح روز چهارشنبه از خواب بیدار شده و وضو گرفته و در ساعت پنج صبح بر پاپوش خود مسح نموده، پس ابتدای مدت وی از ساعت پنج صبح روز چهارشنبه بوده و تا ساعت پنج روز پنجشنبه ادامه خواهد داشت. اگر فرض کنیم که وی پیش از ساعت پنج روز پنجشنبه بر پاپوش خود مسح کند [مسحش صحیح است] و می‌تواند نماز صبح روز پنجشنبه را با آن مسح بخواند و بر اساس قول راجح (درست‌تر) علما، تا وقتی که بی‌وضو نشده می‌تواند هر نماز دیگری را هم بخواند، زیرا پیامبر ﷺ مدت وضو را تعیین نکرده بلکه مدت مسح را مشخص نموده و با تمام شدن این مدت دیگر نمی‌تواند مسح کند ولی اگر وضویش باطل نشده، همچنان وضو دارد، زیرا این وضو بر اساس دلیل شرعی ثابت شده و آنچه بر اساس معنای دلیل شرعی ثابت شده جز با دلیل شرعی برداشته نمی‌شود و دلیلی برای باطل شدن وضو با پایان یافتن مدت مسح وجود ندارد و از سوی دیگر، اصل بر بقای حالت قبلی (با وضو بودن) است مگر آنکه خلاف آن ثابت شود.

این‌ها شروط مسح بر خفین (پاپوش) و جوراب بود. شروط دیگری را نیز برخی از علما ذکر کرده‌اند که برخی از آن‌ها خالی از اشکال نیست.